

تورک بوروی

Yıl : 1 Sayı : 3 15 Kanunı evvel 1327

تورک‌لرک فاندمنه چالشیر
اون‌بش کونده بر چیقار

چوغى مسعود برانسانيت ايجون كندىلرني اونوتمشلر ، ايدىلار يىنه بوتون عادى ذوقلرى قربان ايتمشلر... اونلرى بو زندانده ايكلتدكن صوكره كونشلى سىرقك يىرتىچى حيوانلر يىنه دكل ، سىبىرانك اولدىرىچى بياض صوغوقلر يىنه تسليم ايدىلار جك حكومت ده جمعيت حاضرەنك مدافعلىكى وظيفەسىنى ايضا ايدىيور...
 بن بوايدى آل قربانلر يىنه تحسینكارم، حكومت ده معذوردر؛ لکن هرايكىسى ده بيهوده اوغراشييورلر : دنيا يىنه اسكى محرکنده دوام ايدىلار جك ، بوكونكى جمعيت مطلق ده كيشە جك ؛ فقط ، افسوس ، بشریت ، زواللى بشریت يىنه مسعود اولاميه جق !..

آى بك .

دیز

بك اسكى تورك ادبياتى

توركلك عسكر، سياسى، حاكم وجهانكيز برملت اولدىفنى انكار ايدن بولوناماز سه ده، بشرىتك مدنيتجه تكامل وترقيسندى توركلك مهم وشرفلى بر حصه لرى اولدىفندى شيه ايدنلر آرز دكلدر . لکن بو شيه ده صرف بيلمە مكدن ، توركلك تاريخى هنوز ايجى اوكرە يىلە مەمش اولقدن نشأت ايدىر . شمدى شرقى ياخود چينى توركستان ديدىكمز اولكە ده ، بوندن بيك ، بيك ايكيز يىل اول ، توركلك ديل ، ادبيات وصنایه جه يوكسك بر مرتبه يه ايردكلرى ، يكرمنجى عصر ميلادى ابتدا سندىرى ، اورالده اسكى تورك مدنيتى بقیه لرى آراققله مغول آلمان ، روس فرانسز هیأت فنيه لرىك بولوب . جيقاردقلى اثر و وثيقه لرله اثبات اولومشدر .

توركلك بابالردن قاله بو بك قيمتدار خزينه لر ، آوروپا عالملى طرفندن يواش يواش ميدانه جيقاريلور ؛ شرقى توركتاندن برلين ، لوندردى ، پترسبورغ وباريسه ، صنديق صنديق هيكل ، رسم ويازى طاشينور؛ صوكرده آلمانجه انگليزجه ، روسجه وفرانسزجه علمى مجموعه لر ، بو وثيقه لك رسملرى درج ايدىلار ، آوروپالىلر ، بزم اسكى مدنيتى آكلتيورلر . اما بزا كثر يا بونلردن خبرسز قاليورز .

« تورك درنكى » و « تاريخ عثمانى انجمنى » عالم اعضالردن محترم صفوت بك افندى .

شرقی تورکستان خزینە لرندن بولونش ، تورکجه مایه یئسم دینی ادبیاتنه متعلق مهم
یر وثیقه دن بحث بویوره رق و او وثیقه نك بعض قسملرنی بو کونکی عثمانلی تورکجه سیله
قارشیلانديره رق ، « تورک یوردی » ایچون آشاغیده کی مقاله یی لطفاً یازوب و بر دیلر .
بومقاله اوقوندق دن صوکره ، شرقی تورکستانده بولونش وثیقه لر حقنده بر آژ معلومات
ایدینلمش اولور ، و وثیقه نك دیلیمز تاریخی ایچون اهمیتی درجه سی ده ایچیه آ کلاسیلور .
شرقی تورکستانك ، بو وثیقه نك یازیلدیغی زمانه تصادف و اوقو بوجیلر یزدن بعضی نجه
یئیلیمه سی محتمل احوالی ده تکرری دیلهرسه ، کله چك صافی به درج ایدرز .
صفوت بك افندیك مقاله سی شودر :

اسکی بر تورک اونجه سی

خوآس توآنیفت

آشاغیکی مقاله Journal of the Royal Asiatic society دنیلن انگلیز
مجله سنك ۱۹۱۱ نیسانی مجموعه سنندن ترجمه ایدلمشدر . مقاله بو کی ایشلره
اوغراشانلر ایچون یازلمش اولمسندن هر کس بك آ کلایه ماز ، طاد آله ماز .
باشلویچه مرادمن اولان دیلیمزك تاریخی ، اسکی قیلغی ، اونوتدیغمز ، و یلیر
آ کلارکن قوللانه مادیغمز بر جوق سوزلری اورتایه چیقارماغه یاردیمی اوله جی
ایچون مقاله نك دکری بك بویوکدر . ایشته ، بودوشونجه اوزرینه بونی دها
آچیقجه یازمق ، نوطلرنی جوغالتمق ، بیلدیکم ، بولدیغم قدر عثمانلی تورکجه سیله
قارشیلقلرنی قومق ، هر کسك آ کلایه بیله جکی ، طاد وفائده آله بیله جکی
قیلغیه صو قق کرک اولدی .

مقاله یی یازان (آ . فون لوقوق) دنیلن ذاتك نوطلرنی بنمکیلره قاتوب
مال ایتک کی ، او عالم ذاته قارشو ، حقسنزلق ، صایقسنزلق ایتمه ك ایچون
کندیتمک کیلری (ص) اشارتیه آیردم . وشونده مقصد یالکز دیل اولدیغندن
(مانی) دینی اوزرینه معلوماتی بوندن آیره رق باشقه بر مقاله به بر اقیورم .

(خوآس توآنیفت) دنیلن بوتورک دیلی وثیقه سی (مانی) دیننده کی
بر گروه اسکی تورک لرك عبادتخالرنده جماعته اوقودقلری بر توبه دتاسیدر .
چیونی بولوب چیقاران (دقتور : م . ا . شتاین) فنه اونودولماز ، بویوک بر خدمت ،

همت ایتشدر . مقاله یی یازان (لوقوق) دغانک تاریخیچه سنی شو یاه جه حکایه ایلیور :

دوقتور شتاین دعا کتابی چینده (تون هو آتخ) واحه سنک جنوبنده (یک بودا دیوانخانه لری) ذیلان مغاره لرده کی بودیست عبادتخانه لرنده بولمش، وکندوسنه برجین بوتز (رئیس روحانی) ی کوسترمشدر [۱] . وثیقه نیک پک صاغلام قالیشی ، مانی الفباسیله یازلمش اولمسنندن ، آرتق دوغرو لغنه شبهه بر اقایشی اسکی تورک دیلنی اوکرنمک ، آرامق مراقیلرینک ایشلرینه چوق یارایه جقدر .

بوکتاب ۱۴ انکلیز پوسی اکنده ، $\frac{1}{10}$ دن $\frac{1}{13}$ پوس بوینده بر برینه کوزلجه یاشدیرلمش کاغدلردن برطومار اولوب ، آچیلجه ۴ پوس اکنده ، ۱۴ قدم — ۴۳ متره — بوینده بر طبقه اولور ، وهیسی ۳۳۸ سطر ، مصرععلق بر یازیدر . مانی حرفلریله اولان یازیلی پک کسکین ، آچیق ، وکوزلدر . دوراق بر — Punctuation — لری شیمدی یه قدر آله یازیلی مانی کتابلرنده کیلر کبی ، استویج قرمزیمی ، لعل بر دائره ویایبسی چیز کیلره چویرلمش ، یرینه کوره ، برویا ایکی نقطه لدر .

بونسخنک هانکی ییلده یازلدیقنی دوغروجه آکلامق بر آرز زوردر . آنجق املاسی ، شمدی یه قدر کوریلن ، انکوزل بودیست تورک ، مانی تورک ، مانی فرسلرک نسخهلرنده کی او دوز کونلکدن پک اوزاق اولمسنندن [۲] ، وچوق

[۱] بوالله یازولی طومار بودیست مذهبی اوزره چینجه ، آله یازولی ، طومارلر آراسه قاریشمش اوله رق طور یوردی . طومار $\frac{1}{4}$ پوس — بر پوس ۲۰۵ سانتیمتره — بوینده ، $\frac{1}{2}$ پوس قالیغنده ، ایکی اوجی بو بوجک طویل ، صیق لیغی ، سرت بر آغاجدن چوبوق اوزرینه صاریلی ایدی . کاغدی دوز ، پارلاق یوزلی ، قالدین ، و طوق اولوب ، ینه او کتیفانه ده کی ، تاریخی بللی اولان (تونخ) دوری چین کتابلرینک کاغدلرینه پک بکزه دیکندن او دورده یازلدیقنی آکلاشیلور .

م . ا . شتاین

[۲] شوراده بر قاچ اورنگارینی کوستره لم : بر برنده (ایکی) یازیلان او بربرده (ته کی) ، بربرده (ایغاچ) اوتده (هیغاچ) ، (ایچره) ، (هیچره) کبی کورولیور . بلکه ، بونلر او سوزلرک پک اسکی قیایق لری اولسه کرکدر .

يرلرنده دوزلتلمش باباس يا كلشقلاردن [٣]، بونسخه نك، وبومقوله دن برلينده كي بعض پارچه لرك براز صوكره كي ييللرده يازلمش اولدينى آكلشيليور .
 بو قرونولوژى صره سى شونكله ده اثبات اولونيور : (تورقان) دن برلينه كتيريلن بوديست توركلرك ، بوكي يازيق اوتجه - اعتراف ذنوب الهى - لرينك مانيلر ككنه اورنك اولدقلرى ميدانه چيقمش در . بلكه بونلر فرسجه دن ترجمه اولميدرلر . آتجق هر حالده توركستانده دوزولوب قوشولمقلرى صانيابور .
 بو دعانك اويغور حرفلريله يازلمش بر نسخه سى تورقاندده بولنوب سن - پترسبورغه كتيرلدى ، و پروفور (رادلوف) سن پترسبورغ آقاده ميسى مجموعه سنك ١٩٠٩ آغستوس نسخه سنده (مانيلرك توبه دعاسى : خواس تو آنيقت) ديه باصديردى .

اويغور يازيلرينى چيقارمقده كي زورلق رادلوفى چوق يرلرنده يا كلشقلره دوشورمش اولدينى هله آندده كي يا كلشقلدن بيله بلليدر . ايشته اوترجه نك دوغرو . لغته اينانيله ماديغندن يكي دن باصلمسى كرك كورولدى . هله مانى مذهبي اصول وعقائدينك ايوجه بيلنمه ميسى اينانيله جق بر ترجمه ايجون اك بويوك اكسيكلك وانكلدر . ايشته بوندن ، شيمديككنده كي اوغرائيلان زورلغك درجه سى آكلشيلير .

سن پترسبورغ نسخه سى شتاي نسخه سندن براز اكسيكلدر . او ١٨ نجى سطرندن باشلايور . موسيو لوقوق تورقانه كيتديككنده بعض پارچه لرني ده بولمش ، بونكله شتاينكنك اكسيكلنى تماملامش ، وبو لوقوق نسخه سى شيمدى يه قدر باصيلانلرك اك آزا اكسيكليسى ، هله اك قولاي اوقونور مانى القباسيله يازلمش اولمىسندن اك دوغروسيدر .

دعاده كي سوزلر ، ده باشق شيللى ده آكلاماغه يارديمى اولديغندن چوق اهميتليدر . بونده هر قولدن چيقان برچوق كناه - يازيق - سيئه سوتى - لرى صايوب دوكدكدن صوكره تگریدن عفو - بوشونو - ديله يور . بونلر اون

[٣] بوكي يا كلشلر ، ده دفته آلله يازلمش يازولرده شوبله جه سلينوب دوغرو . ليبله قلى كورولپور . او يا كلش سوز اوزرينه بيض بويلا سورولرك قاباديليور ، صوكره بو بويانك اوزرينه دوغروسى يازيليور .

بش قادر ماده ، ویا صانی اولوب ، « برنجی » « ایکنجی » دیه بربرندن آیری یازیلیدز . بوماده لرك بعضیلری ، پارچه پارچه اوله رق ، نور - یاروق - ، ظلمت - قارا - تکریرلریله عنصرلرینک بربرلریله جنک و اوغراشلرنی حکایه ایلور . وصوکره ایشیق وقارا کلق بربرینه قاریشقدنصکره نهلر اولدیغنی سویلیور . دیگر بوکی نسخه لرده مانیلرک عبادت و اعتقاداتلری اوزرینه آچیق وکنیشن معلومات یوقدر .

بودعاده کی بعض کنایه لی ، مجاز سوزلر ایچون موسیو لوقوق مقاله سنک صوکنده برطاقم نوظلر قومیشدر . بونلری بزده آله جغز .
آشاغیده کی یازیلانلرده اکسیک ، یاکلیش بولان ده ا بیلکیلی ذاتلر بونلری کوستر ، دوزه لیرسه ملتزمه بویوک یاردیم و خدمت ایتیش اولورلر .

*
**

خوآس توآنیفت

برلین نسخه سی

(دوقتور ا.م. شتاین) ك النده کی نسخه ده چورومش و بوزولمش
اولان باشند برپارچه سیله خوآس توآنیفتك برنجی ماده سی

[بونك انكلیزجه سنده (موسیو لوقوق) کوزلجه اوقونمسی ایچون کندیلکندن قویدینی صدالی حرفلری () ایچروسنده یازمش ایسه ده ، بوزم یازیمزه پك اویمادیغندن ، بزبونك ایچون باشقه بریول طوتدره جغز . (قول) ، (یول) کی قالین (و) لر ، اولدینی کی ، (بوزمك) ده کی کی ایجه سی (و) ، (اود) ، (طون) ده کیلری (ؤ) ، کگذدن کلن کافلر اسکیمی کی (گ) ، (کورمك) ده کی (گ) ، قالین (غ) لر اولدینی کی ، یاریم سسلی ، صوکه اورتاده کلنلر (بوغو) (قوتلوع) کی (ع) ایله یازیله جقدر . بونکله برابر ، اویان ، یاراشیق آلان یرلرده ینه لوقوقك طوتدینی یوله کیده جکگز .] ایچنده کوریلن سوزلر

حرفلر چورومش دوکلمش ایکن یکیدن دوزولوب قونیلانلردر . دوراق —
یونوق تو آسیون — لر طومارده اولدینی کی برویا ایکی نقطه لراه کوستریله جکدر .

T. II, D 178, 1.

۱. هر مزد تگری بش تگری [۱]	۲. خورموزطه تنغری بیش تنغری [۱]
بیله (برابر) قوتگریلر سوز کونلکین	۳. برله قمع تنغریلر سوزینلوکون [۲]
یکله سونکولشه کلدی	۳. یك [۳] گه = سؤنگوشگه لی کلتی
ایندی . آنک قیلمه سی (فعلی)	۴. هینتی . آنیغ قیلینچلیغ شمنو .
شمنواغین	لوغون [۴]
بش دورلو یکلر لکین (یکلر ایلکله)	۵. بیش تورلوع یکلر لؤگون
سونکولشندی .	سؤنگوشدی .
تگریلق یکلک ایشیق قارا کلق اول	۶. تنغریلی یکللی یاروقلی قارالی اول
وقت (بربرینه) قاتلیدی (قاریشدی)	۷. اؤدون قاتلیدی . خورموزطه
هر مزد تگری	تنغری
اوغلانی بش تگری [۱] . بزم روحوز	۸. اولانی بیش تنغری [۱] یزنیگک
	اوزوتوموز

- [۱] « بش قات تگری اولان خورموزطه تگری » نك بولده اوغورنده دوکوشن
بو « بش تگری » اونك بش عنصریدرکه اولرده (هوا) ، (یل) ، (ایشیق) ،
(سو) ، و (اود) - آتش - در .
- [۲] بوهمالده (سوزمک) دن (صافیت) دیتکدر لوقوق پک بونک دوغرو
اولدیفته اینانه میورسه ده ، اوندن باشقده اولاماز . (ص)
- [۳] (شمنو) کی بو (شیطان) ، قارا کلق (جنی) سی ، و آشاغی درجه لرده
جنلر دیمکدر . (موللر) بونک سانسقیریتدن (یکسا) دن کلدیکنی سوله بور .
- [۴] سفد دیلندن آلتش اولوب ، برنجی عجاسی اوستونمی ، اسره می ، اوتره می
اوقونه جنی هنوز بیله میور . بونکله برابر بوده آشاغی ، قارا کلق علنک کوتو مخلوق
اولوب ، (یك) کی (شیطان) و (جنی) دیمکدر .

کناهنی یکلکی سونکولشوب بللی [۶]
باشلی (؟)

اولدی . اما قویک اولولری

(صبر ، وقاعتسز) طویماز اوتانماز

سوق (کوتو کوزلی) یك [بیله ؛]

یوز قرق بیك اوغورسز (مشوم)
یک

۹. سوین [۵] یکلوگون سؤنکولشوب

بالیع (؟) باشلیع [۶]

۰۰۱ . بولنی . ایماقع یکلر اولولعلر

۱۱ . طوتونچوز اوووتسوز [۸]

سوق [۷] یك [برله ؛]

۱۲ . یوز آرتوق قیرق تومن یك

[یاولاق ؛] [۹]

T. II, D.178. iv. 2

بیلکی یه (علم ، قصد) قاتیلوب اوگسوز
(محروم) کوکل

سز کلدی . کندو طوغمش یارادلش

منکوتگری برین اونوتدی

ایشیق تگریرلرندن ده ایرلدی آنده

ده وارتمکرم یك قیلیمه سنه (قصدینه)

آنک قیلیمه سی (قصدی) اوگری

(بصیرتمزی)

صاقینجه (فکر) مزى داغتمغین ... (؟) .

۱۳ . بیلگینگه قاتیلیب اوگسوز

کؤنکول

۱۴ . سز رکلی . کنتوتوغمش قیلیمیش

۱۵ . منگیکوتگری برین اونیتو هیئتدی

۱۶ . یاروق تنغیرلر دیده آتیلدی . آتاددا

۱۷ . تابارو تنغیریم یك قیلیمه چینغا

۱۸ . آتق قیلیمه چیلیم شمنواوگوموزنی

۱۹ . صاقینچیمیزنی یازغوردو کین .

ق (؟) ک (؟) [۱۰] .. اون .

[۵] طوغریسی بودیست نسخه لرنده کورلیدی اوزره — (تسوئی) در ، و چینجه دن

آلمشدر .

[۶] لوقوق بونک (یاغلامق) دن ، (یاغلی) ، یعنی یا قالاغش ، و (باشلی) یی ده

ینه (باعاش) یعنی (باغلاشمق) دییور ونه دیمک اولدیغنی چیقاره میوب براقیور .

صاقین بزم (بللی باشلی) مز اولسون . همده بوراده یاقیشیق آلییور . (ص)

[۷] (حسد) (و کوتو کوز) دیمکدر .

[۸] (او ووت) ، (عار) ، (حجاب) دیمک اولوب (او ووتسز) ، بوکون

بزم مجهول صورتنده قولاندیغمز (او ووتانماز) دن (اوتانماز) دیمکدر . (ص)

[۹] (یاولاق) . (مشوم) دیمک اولوب بریرده اوتوشی اورابه شر ، اوغورسزاق

کتیرن بایقوش دینیکمز قوشک بزجه آدی ده (یابالاق) در .

[۱۰] وثیقه ده بورالری بوزوقدر .